

socialmedicinsk tidskrift

Sextiosjätte årgången häfte nr 4 1989

Allmän redaktion:

Claes-Göran Westrin, redaktör och ansvarig utgivare
Ann Appelgren, red. sekr.,
Elisabeth Natt och Dag, expedition

Redaktionsutskott:

Erik Allander, professor i socialmedicin, Huddinge
Carl-Erik Arthursson, socialchef, Vetlanda
Per Bjurulf, professor i socialmedicin, Linköping
Arne Borg, direktör, Stockholm
Lars-Olov Bygren, professor i socialmedicin, Umeå
Axel Fugl-Meyer, professor i medicinsk rehabilitering,
Umeå
Axel Gisslén, kommunalråd, Örebro
Gunnar Grimby, professor i medicinsk rehabilitering,
Göteborg
Sonja Henriksson, socialbyråchef, Göteborg
Sven-Olof Isacson, professor i socialmedicin, Lund
Bengt Lindegård, professor i socialmedicin, Göteborg
Alvar Norlén, socialchef, Sollefteå
Ionie Oscarsson, socialchef, Härryda
Ivan Ottosson, socialdirektör, Göteborg
Bengt Scherstén, professor i allmänmedicin, Lund
Sune Sunesson, professor i socialt arbete, Lund
Leif Svanström, professor i socialmedicin, Stockholm
Gösta Tibblin, professor i allmänmedicin, Uppsala

Handikappforskningen utvecklas

Den miljörelativa handikappdefinitionen har stimulerat till en förnyad forskningsaktivitet. Då handikapp antas bero av både individuell funktionsnedsättning och miljöns krav öppnas ett brett spektrum av fruktbara frågeställningar inom många vetenskapsområden.

Centralt står frågor om faktorer och processer som gör att funktionsnedsättning blir till handikapp liksom möjligheterna att kompensera funktionsbortfall hos en individ – psykologiskt, socialt, medicinskt eller tekniskt. Hur funktionsförmågan kan förbättras genom träning och rehabilitering resp hur prestationskrav kan minskas genom miljöanpassning eller social förändring är andra intressanta målområden för kunskapsutveckling.

Den inomvetenskapliga dynamiken har, speciellt från handikappåret 1981, förstärkts av en ökande efterfrågan på forskning "utifrån", tex från handikapporganisationer, berörda myndigheter och andra intressenter (1, 2).

En mer problematisk konsekvens av den breda ansatsen är att forskning måste bedrivas inom många olika fakulteter, discipliner och institutioner – medicinska, tekniska, beteende- och samhällsvetenskapliga, humanistiska. Ämnesfördjupningen och den specialiserade kunskapen är en förutsättning för kvalitet, men detta medför samtidigt risk för splittring som kan göra handikappforskningen svag, ineffektiv och utan egen hemvist och organisatorisk förankring inom forskningsorganisationen.

I försöken att lösa detta problem har Forskningsrådsnämnden (FRN) varit en av de mer framträdande aktörerna. Man har haft programaktiviteter på området sedan 1981 och fick i den forskningspolitiska propositionen 1987 regeringens uppdrag att samordna handikappforskningen i samarbete med en rad andra samhällsorgan med ansvar för forskning och utvecklingsarbete (3, 4). Samtidigt gjordes en första avsättning av särskilda medel för att förstärka handikappforskningen.

Bland dessa har tex Delegationen för social forskning (DSF, 5) under perioden bla tillsatt en initiativgrupp, inrättat en särskild prioriteringskommitté och utdelat fyra forskarstipendier på 4–6 år. Andra initiativ har tagits av Styrelsen för teknisk utveckling (STU) och Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR, 6).

På flera universitetsorter har lokala initiativ tagits för att stärka samarbetet mellan specialister och skapa förutsättningar för en handikappforskning av god kvalitet. En pionjärsats gjordes redan tidigare vid Institutionen för handikappforskning vid Göteborgs universitet, där specialister från skilda fakulteter etablerade samarbete. Denna ansats utvecklas nu vidare bla genom en seminarie-serie, gemensamt organiserad av medicinsk och samhällsvetenskaplig fakultet.

Genom bildandet av "Centrum för handikappforskning vid Uppsala universitet", görs ett försök att skapa en samarbetsorganisation för alla forskare inom olika ämnen vid universitetet som sysslar med handikappfrågor. Det syftar till "att genom tvärvetenskapligt samarbete i forskning och utbildning och genom ökat informationsutbyte mellan lärare, forskare, forskarstuderande och intressenter utanför universitetet bidra till en långsiktig kunskapsuppbyggnad ifråga om funktionsnedsättning och handikapp". Ett sextiotal forskare har hittills anslutit sig och en första inventering redovisar ett fyrtiotal pågående projekt (7).

I Linköping bedrivs en expanderande forskning "utifrån beteendevetenskapliga och tvärvetenskapliga perspektiv". En psykologlinje med handikappfördjupning planeras (8).

I Lund har rättssociologer och socialvetare tagit initiativ till en samling kring handikappforskning och ett Sär-forum vid Lärarhögskolan i Malmö. Vid Lunds Naturvetenskapliga Tekniska Högskola (LNTH) har ett Centrum för Rehabiliteringsteknik (Certec) inrättats, som syftar till att föra samman mänskliga behov med tekniska möjligheter – i sann lundensisk anda också formulerat så: "att söka påverka den allmänna tekniska utvecklingen så att den i varje fall underlättar mer än den försvårar för människor med funktionshinder" (9).

Också i Stockholm förekommer en avancerad teknisk forskning, tex vid Tekniska Högskolan och inom det sk Telematikprojektet lokaliserat till Handikappinstitutet. Centrumbildning kring handikappforskning pågår, innefattande bla aktiva forskargrupper vid de pedagogiska och psykologiska institutionerna

och barnspråksavdelningen vid universitetet och Tomtebodas Resurscenter (TRC).

Slutligen kan nämnas att en Handikaphistorisk förening bildats, som inom kort publicerar en första årsbok (10).

De två temanummer av Socialmedicinsk tidskrift, varav det första här presenteras, ger några konkreta exempel på hur dagens expanderande handikappforskning med bibehållen ämnesspecifik förankring i skilda discipliner söker utveckla en egen identitet.

Lars Kebbon

REFERENSER

1. Statens offentliga utredningar (1982): Handlingsprogram i handikappfrågor, SOU 1982:6.
2. Synskadades Riksförbund (1987): Forskningspolitiskt program.
3. Forskningsrådsnämnden (1985): Forskning om handikapp – fyra temaområden. FRN, Rapport 1985:3.
4. Forskningsrådsnämnden (1986): En utvecklad handikappforskning. FRN, Rapport 1986:6.
5. Delegationen för Social Forskning (1986): Handlingsprogram inom handikappforskningsområdet. Förslag från initiativgruppen inom handikappforskningsområdet.
6. Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (1983): Teknisksamhället och de handikappade. Rapport från arbetsgruppen för handikappforskning.
7. Centrum för handikappforskning, Uppsala (1989): Forskning om handikapp vid Uppsala Universitet.
8. *Rönnerberg, J, Bjurulf, P & Åkerlind, I* (1988): Handikappforskning i Linköpings högskoleregion.
9. *Jönsson, B & Roos, B* (1988): Centrum för Rehabiliteringsteknik LNTH.
10. *Utberg, R* (red) (1988): Handikapphistoria: Handikappinstitutioner – handikapporganisationer. Arbetarrörelsens arkiv.

Gästredaktör för detta nummer har varit Lars Kebbon, docent vid Uppsala universitet, forskningspsykolog vid institutionen för psykiatri, Ulleråker samt föreståndare för Centrum för handikappforskning vid Uppsala universitet